

Європейські стратегії розвитку культури: **БІБЛІОТЕКИ НІМЕЧЧИНИ**

Нещодавно група українських бібліотекарів вивчала досвід бібліотек Німеччини з метою розробки стратегії євро інтеграції культури та освіти.

Професія бібліотекаря, як і багато інших творчих спеціальностей, користується повагою і пошаною у всьому цивілізованому світі й потребує постійного оновлення знань і навичок. Публічна бібліотека не може залишатись осторонь науково-технічного прогресу та бурхливих змін, які відбуваються у суспільному житті, адже вона повинна виконувати функції центру інформації з усіх питань, що турбують місцеву громаду

Україна належить до молодих демократичних держав, які будують нову економіку і часто використовують для подальшого розвитку пере довий досвід розвинутих країн у різних галузях та напрямках суспільної діяльності, в тому числі й у бібліотечній справі.

У мерках проекту Української бібліотечної асоціації, Центру безперервної бібліотечної освіти „Професіоналізм та партнерство-2005" та з метою підвищення кваліфікації група бібліотекарів з України нещодавно брала участь у науково-освітній професійній програмі “Європейські стратегії розвитку! культури та освіти і роль-бібліотек у їх реалізації”. Проект створено за організа-ційною та фінансовою участю Німецького культурного центру "Гете-Інститут" у Києві та. Німецького бібліотечного інформаційного інституту. Програма сформована із врахуванням пріоритетних напрямів розвитку бібліотек та їхньої ролі у створенні інформаційного, освітнього середовища для громади.

Сімнадцять бібліотекарів з України мали можливість познайомитись із досвідом та умовами роботи бібліотек різних типів у таких містах Німеччини, як Берлін, Дрезден, Бауцен, Лейпціг.

Більшість книгозбірень, які було відвідано, розташовані у спеціально обладнаних приміщеннях, де створено належні умови для зберігання документів та зроблено все можливе для якісного інформаційного обслуговування користувачів.

Університетська бібліотека „Фольксваген-Хаус" (Берлін) була першою серед тих закладів, з якими ми познайомились. Вона займає нове, світле та просторе п'ятиповерхове приміщення, що тривалий час через фінансові труднощі було довгобудом. Цікавий факт: на спорудження бібліотеки двадцять п'ять мільйонів євро виділила держава, стільки ж виділив і університет. Для закінчення будівництва не вистачало п'яти мільйонів, і саме таку суму виділив концерн „Фолькс-ваген", після чого бібліотека у своїй назві стала носити наймення промислового гі-ганта, який розпочав фінансово її підтримувати.

Площа бібліотеки становить 30 тис. кв. м, фонд нараховує 3 млн примірників документів, 400 тис. з яких - у відкритому доступі. У книгозбірні обладнано 715 місць для читачів, 300 з яких під'єднано до мережі Інтернет та ще додатково забезпечена можливість підключення 300 ноутбуків. Слід зазначити, що місця для читачів розташовані невеликими групами (10-20) та чергуються зі стелажми з книгами, на всіх поверхах бібліотеки є представники керівництва. Штат працівників нараховує 160 чоловік. Плата за користування становить 20 євро за рік.

Бібліотека не є типовою для всіх університетів, оскільки під її дахом фактично розташовані дві книгозбірні: бібліотека мистецтв та бібліотека технічного університету. До

послуг користувачів два вали для прослуховування звукових записів та перегляду зображень на різних електронних носіях. Послуги із копіювання матеріалів тут надає інше підприємство, що спеціалізується у даному напрямі. У сховищі користувачі мають можливість зняти копії із раритетних видань, використовуючи спеціальний ксерокс, який дозволяє виготовити якісні копії, не притискаючи книгу до апарата.

Вразила і сума коштів, що виділяється на комплектування, а це 2 млн євро на рік, причому 25% із них витрачається на придбання документів на електронних носіях та забезпечення доступу до електронних баз даних.

На високому технологічному рівні спроектовано систему автоматичної доставки замовлень. Тут працює чотири ліфти, які розташовані у різних частинах приміщення та з'єднані між собою транспортером по периметру першого поверху. Контейнери для транспортування книг можуть бути доставлені із будь-якого поверху чи його частини в іншу частину приміщення.

Щодня бібліотека видає користувачам 2,5 тис. документів. Замовлення на видання із закритого сховища виконуються протягом години. Можна взяти книгу з відкритого доступу бібліотеки або повернути її туди, скориставшись не лише послугами бібліотекаря, але і зробити це за допомогою спеціальної машини, яка автоматично зчитує штрих-код із читацького квитка та фіксує інформацію із спеціального чіпа з інформацією, що вставляється при технічній обробці документа.

Машини для запису книг користувачам є новими для бібліотек Німеччини, однак ними користувались ще у 2000 році в бібліотеках США, тоді представники України брали участь у Міжнародному проекті "Бібліотечна справа та відкритий доступ до інформації у Сполучених Штатах Америки".

Делегація також мала змогу познайомитись із діяльністю Університетської бібліотеки міста Лейпціга „Бібліотека Альбертівна" і Саксонської державної земельної та університетської бібліотеки міста Дрездена. Робота всіх університетських бібліотек має багато спільного. Узагальнюючи все побачене і почуте, згадується влучний вислів: „Що таке університет? Це бібліотека та прилеглі до неї приміщення". Саме такими словами можна охарактеризувати сприятливе ставлення галузевого міністерства та керівництва університетів до проблем задоволення інформаційних потреб студентів, науковців, викладачів, а в окремих випадках (бібліотека м. Дрездена) - і мешканців ре-гіону.

Аналізуючи побачене, можна зробити висновок, що університетські бібліотеки Німеччини сьогодні - це, насамперед, ефективно та продуктивно використання потужних фінансових ресурсів; типові відремонтовані приміщення; фундаментальні колекції документів на традиційних та електронних носіях; максимальний комфорт для роботи як для працівників, так і користувачів; автоматизація технологічних процесів обробки документів та обслуговування відвідувачів; надання можливості доступу до повнотекстових електронних баз даних з прикладних наук та мережі Інтернет; можливість копіювання документів і трансформування їх в електронному вигляді; стабільність та високий професійний рівень кадрового потенціалу; зручний для користувачів режим роботи; збереження та примноження кращих бібліотечних традицій.

Окрім університетських, була можливість познайомитись із публічними бібліотеками. Це Берлінська державна бібліотека, міські бібліотеки Лейпціга, Бауцена та Дрездена, а також міська бібліотека для молоді, пересувна бібліотека, бібліотека „Проліс" міста Дрездена. Фотографії із зображенням інтер'єрів цих бібліотек розміщено на сайті

Тернопільської обласної універсальної наукової бібліотеки (ОУНБ) за адресою www.library.te.ua у розділі „Фотогалерея“.

На відміну від українських, німецькі публічні бібліотеки (бібліотека „Проліс“ та бібліотека для юнацтва) обладнані з великим естетичним смаком, адже тут на конкурсній основі цією роботою займалися підприємства, що спеціалізуються на проектуванні та оформленні інтер'єрів бібліотек. Особливо цікаво було познайомитись із таким досвідом, оскільки незабаром-буде введено в експлуатацію нове приміщення ОУНБ, і про такий підхід до вирішення практичних питань залишається тільки мріяти.

Загалом на території федеральної землі Саксонія працює 220 публічних бібліотек. У провінційному містечку Бауцен, де проживає 40 тис. мешканців, бібліотечними проблемами опікується спеціальний відділ публічних бібліотек, що працює як підрозділ мерії і створений ще у 1914 році.

Публічні бібліотеки, як правило, набагато менші від університетських. Фонд Державної бібліотеки міста Бауцена нараховує 250 тис примірників документів, штат - 14 чоловік. Протягом року бібліотека обслуговує 9 тис. користувачів, 30% із яких - молодь. Нас здивував той факт, що господарськими проблемами тут займається помічник мера, а прибиранням приміщень - стороннє підприємство.

Делегація була приємно вражена рівнем збереження культурної спадщини в цій країні. Всі з великою цікавістю: і захопленням розглядали подарований господарями кожному учасник „Каталог друкованих видань 1501-1565 років із фондів Державної та інших бібліотек району Бауцена“, що надрукований у 1985 році та включає 894 позиції.

Цікавим у цьому місті було знайомство з бібліотекою для дітей та юнацтва. У структуру бібліотеки входить економічний відділ, який займається проблемами фінансової підтримки діяльності установи; платний Інтернет-центр; кафе; невеличкий магазин; більярдна кімната. Модель фінансування цієї бібліотеки суттєво відрізняється від інших. Надходження розподіляється наступним чином: 19% - державні кошти; 11%-кошти землі Саксонія; 42% -надходження від платних послуг бібліотеки; 2% - проектна діяльність; 26% - кошти громадських організацій.

Належна увага при проектуванні та обладнанні бібліотек Німеччини приділяється проблемам обслуговування користувачів із обмеженими можливостями. У більшості оглянутих бібліотек зустрічаються такі позначки: „Ліфт-для інвалідів“, „Туалет для інвалідів“, „Комп'ютер для інвалідів“. Під час презентацій бібліотек цікаво було дізнатись про роботу бібліотек із дітьми - інвалідами. Тут щорічно проводиться День книги, під час якого діти, з дозволу фінансової підтримки батьків, беруть " участь у найрізноманітніших літературних заходах та ночують у приміщенні бібліотеки.

Підсумовуючи вищесказане, треба зазначити, що участь у науково-освітній програмі на базі бібліотек однієї з найбільш розвинених країн Європи дала можливість реально оцінити стан обслуговування користувачів та організацію бібліотечного будівництва в Україні, намітити практичні кроки на шляху подальшого розвитку, у створенні єдиного інформаційного простору що в кінцевому результаті сприятиме прискоренню входження нашої країни до Європейського Союзу.

Користуючись нагодою, щиро дякую організаторам програми: працівникам Німецького культурного центру "Гете-Інститут" .у Києві, персонально - зав. бібліотекою Вібке Вайганд, колегам Німецького бібліотечного інформаційного інституту; працівникам Центру безперервної інформаційно-бібліотечної освіти, персонально

професору кандидату педагогічних наук Скнар Валентині Кирилівні; професору, кандидату педагогічних наук Шевченко Ірині Олександрівні та нашому постійному спонсору -Науково-виробничому підприємству „Ідея" в особі директора Якобсона Ігоря Наумовича.

Василь Вітенко,
директор Тернопільської обласної універсальної наукової бібліотеки